1

Поредица „Превенция на детското агресивно поведение в училище“

ОБЩИНА ВАРНА
ДИРЕКЦИЯ „ПРЕВЕНЦИИ“

ДЕТСКАТА АГРЕСИЯ

Градивна или деструктивна

В подкрепа на родители, учители, специалисти

Община Варна, дирекция „Превенции“
www.prevencii.com
e-mail: mdc_vn@abv.bg

ОБЩИНА ВАРНА, ДИРЕКЦИЯ „ПРЕВЕНЦИИ”

Детската агресия. Градивна или деструктивна

В подкрепа на родители, учители, специалисти

Варна, 2015

Съставители:
Проф. д-р Ив. Бончева — психолог-психотерапевт, водещ лектор и супервизор по „Програма за превенция на детското агресивно поведение в училище” на дирекция „Превенции”, Община Варна

К. Николова — гл. експерт в дирекция „Превенции“, Община Варна, програмен координатор

Поредица „Превенция на детското агресивно поведение в училище“, I част

„Който се труди сам — събира.
Който прави това съвместно с други — умножава.”
/Източна мъдрост/

Скъпи родители,

Динамиката на съвременния живот изисква от нас бързи темпове на промяна. Новости в социалния и материалния свят се появяват ежечасно. Това поставя на изпитание всички и най-вече — децата. Недостигнали още необходимата природна зрялост, те са принудени да се развиват в съответствие с останалите промени; да отговарят на социални изисквания за по-късна възраст.

Този неизбежен проблем на ежедневието поражда нови форми на сблъсък между поколенията и води до нарастване на детската агресивност.

Дадена ни по природа, агресията може да бъде възпитавана и удачно използвана.

С желание да покажем на родителите как да направят това, поднасяме тази книжка.

От екипа

Родител: „МОЕТО ДЕТЕ Е АГРЕСИВНО!“

А защо не?

Детето има право на своите агресивни импулси, но вероятно не знае как да ги изразява.

Родителите също имат агресивни импулси, които ги карат да контактуват с децата си понякога по нежелан, неочакван и от възрастните начин.

Родител: „КАК ДА РАЗБИРАМ ТОГАВА АГРЕСИЯТА?“

Раждането е агресия — **човек се ражда с агресивен акт!** Бебето **напира** да излезе от утробата на майката.

Учебният процес е агресия — поставя изисквания за дисциплина, за усвояване на определено учебно съдържание, за достигане на постижения.

Строежът на ново здание е агресия.

Тези и много подобни действия и дейности са **ГРАДИВНА** агресия.

Обидата е агресия.

Наказанието е агресия.

Рушенето е агресия.

Това са малко примери за нежелана от никого - **ДЕСТРУКТИВНА** агресия.

Учените свързват агресивния импулс у човека с **инстинкта за самосъхранение.** Ако не сме агресивни по природа, не можем да се борим за своето физическо, психическо и социално оцеляване.

Природата ни е дарила с негативни емоции и чувства, като начин да разпознаваме агресивните си импулси.

Бебето знае да се смее, но и да плаче; да е доволно, но и да е сърдито.

По-голямото дете умее да целува и прегръща обичания човек, но и да хапе, рита, блъска , чупи — когато е недоволно.

Положителните чувства ни карат да продължим със същото поведение; отрицателните — да търсим ние самите (като достатъчни зрели личности) или с помощта на другите - нов начин за постигане на желаното.

Родител: „МОЕТО ДЕТЕ Е ВЕЧЕ ПЪРВОКЛАСНИК. ЗАЩО ВСЕ ОЩЕ НЕ СЕ Е НАУЧИЛО ДА ОВЛАДЯВА АГРЕСИВНИЯ СИ ИМПУЛС?“

До училищна възраст всяко дете се е научило по един или друг начин да ползва своя агресивен импулс:

- като сигнал за провокация към възрастните;
- като начин да отстои себе си;
- като форма на общуване;
- като печелене на внимание;
- като израз на безпомощност.

В зависимост от това, какво се е случвало между детето и възрастните, то е усвоило **градивни** и/или **деструктивни** форми на агресия.

Човек трупа психологичен опит и ползва агресивния си импулс в 4 области, показани на схемата:

Инстинкт за самосъхранение
Реакция на дразнител

ТЯЛО

ЖИЗНЕНИ КОНЦЕПЦИИ

„Аз съм прав”
„Моето....”
„Като ме тормозят — отвръщам”

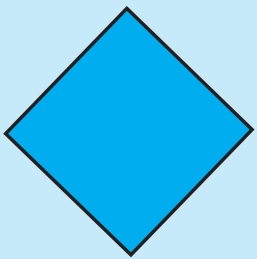

ДЕЙНОСТ

Постижение

КОНТАКТИ

Телесна близост/даване на обич
Скъсяване на дистанция/внимание
„Аз в центъра”/борба за собствено пространство/нарцистично

В областта **ТЯЛО** е породен и се шлифова инстинктът за самосъхранение. Детето се е научило:

- да борави с времето и пространството, съобразявайки се със своите желания, но и с чуждите изисквания;
- да доближава или да избягва опасни предмети;
- да се свързва с непознати хора и животни или да пази безопасна дистанция от тях;
- да се грижи за физическото си съществуване.

То е усвоило градивни или деструктивни форми за реагиране на нови дразнители: приема или не приема новото, непознатото; внимателно и търпеливо го опознава и доближава или **се втурва „през глава"; рита, блъска и отблъсква.**

В областта **ДЕЙНОСТ**, следвайки своя агресивен порив, малкото дете се опитва да подражава в делата на възрастните.

Понякога неговата активност е **успешно** продължение на започнатото (играе с играчките си, създавайки бавно и спокойно, с радост и задоволство, сюжети в игрите).

Същата тази детска активност често е **разруха** (с яд и недоволство, детето **нервничи** и **руши** играчките си или достигнатото).

В областта **КОНТАКТИ** детето е усвоило своя градивен или деструктивен социален опит.

Обичайна е ситуацията, когато детето заявява: **„Искам непременно и сега!”** и знае как да го постигне **в контакта** с другите: с усмивка, целувка, галене, но и с **тропане, нервничене, ритане, търкаляне по земята.**

Детето знае **да „печели внимание”** — показва какво умее да прави като възрастните или заедно с другите деца (да се мие, да се храни; да се облича само), но и **- „хитрично” да руши** сътвореното от друг.

В детската главичка (област **ЖИЗНЕНИ КОНЦЕПЦИИ**) възникват постановки (все още неосъзнати), свързани с правото му да бъде агресивно в добрия и/или лошия вариант. Те се превръщат в **стил на мислене, мотиви за действие, трайни форми на поведение.**

Първокласникът познава света на звуците и картините, на собствените си желания и родителските забрани. Той умее да казва: „Аз искам, аз мога" като изказ на непосредствен контакт с реалността около себе си.

Детето в първи клас **не може** (и затова е нужно училището!) да проумее причината за собственото си желание и намерение, както и следствията от стореното/казано. Затова му е нужно абстрактно-логическото мислене. Такова се развива с опознаване света на буквите и цифрите.

Доброто съчетаване на **детската поривност** в чувства и действия и **осмислянето** на казаното и показаното, създава хармонично поведение.

Първокласникът може да постигне такова поведение ръка за ръка със своите родители и учители.

В първи клас децата имат сериозен психологичен проблем в съзряването и развитието си. Те търсят и налучкват своя начин за намиране на собственото място между връстници, **без посредничеството** на възрастните.

Това е психологическата задача на тяхната възраст. В науката този етап от човешкото развитие се определя като втора възрастова криза. През такава криза преминава всяко дете, независимо от житейската му ситуация.

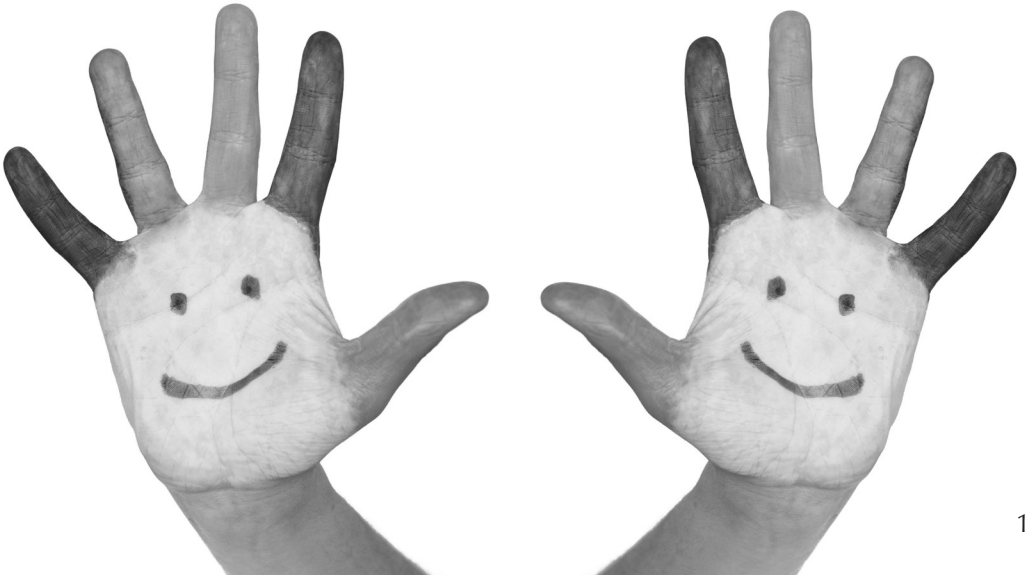

Първокласникът се намира пред дилемата:

ДА УЧА, ЗАЩОТО ТАКА ИСКАТ ВЪЗРАСТНИТЕ?

ИЛИ

ДА СИ НАМИРАМ ПРИЯТЕЛИ, СЪМИШЛЕНИЦИ, ДРУГАРЧЕТА В ИГРА?

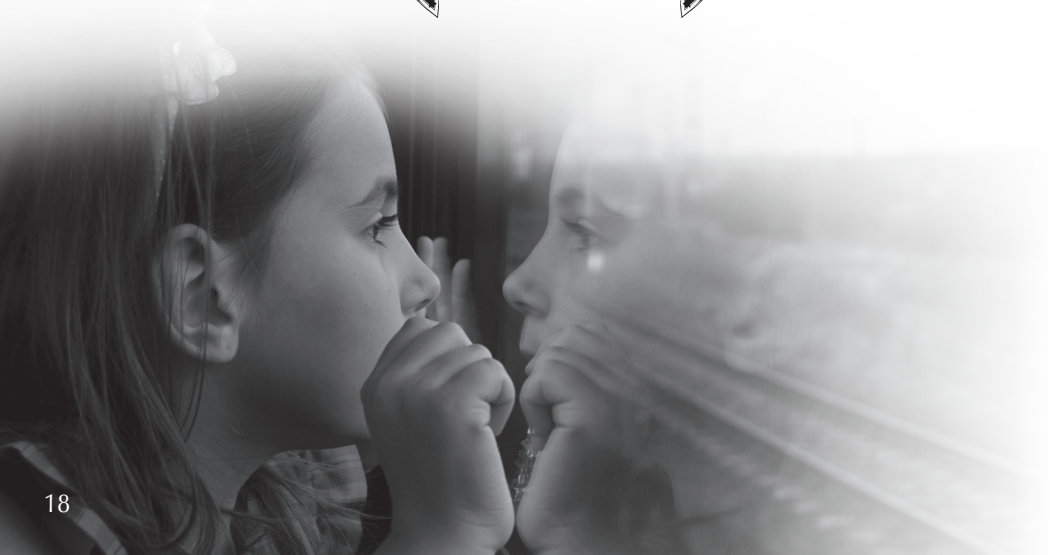

В душата на детето е потребността от добър контакт с връстниците, от общуване.

В поведението му — често пъти тази потребност от контакт - е само незрелия, агресивен начин за постигането му.

Когато детето не постигне желаното, то скъсява дистанция, привлича внимание деструктивно - събаря тетрадки, задига лични вещи, спъва, говори нецензурни думи по адрес на другия, сърди се необуздано и т.н.

„АЗ ОБИЧАМ СВОЕТО ДЕТЕ! ПОМАГАМ МУ…!“

„Ако дадем на някого една риба — нахранваме го само веднъж. Ако го научим как се лови риба — той ще може сам да се храни завинаги!”
(ориенталска поговорка)

Детето проявява недоволство, яд, гняв - това са сигнали, че то иска да удовлетвори свое желание, но не знае как.

- Нужна му е помощ да открие каква точно потребност има!
- Детето се нуждае от подкрепа в желанието му да постигне своето, тогава то няма да е роб на своя яд и недоволство.
- Необходимо е да се **покаже** на детето **как** да постигне желаното от него по най-добрия начин.

Нужна е практическа помощ за конкретни дела, а не само словесни оценки за детския неуспех и изисквания за промяна.

Родителите могат да се позоват на собствения си минал опит като разкажат на детето какво самите те са правили в такава ситуация. („*И аз като тебе се сърдех, когато брат ми не ми даваше играчката си. Тогава мама ме научи първо аз да му дам своята и тогава да поискам неговата. Опитай така с другарчето ти - може да успееш.*")

- На детето се предоставя възможност да изрази яда и недоволството си от конкретната ситуация **в думи**, да не реагира **поведенчески**, преди да е намерило удачния вариант да постигне своето.
- Детето трябва да знае, че е важно не само да постигне своето, но и да запази добрите взаимоотношения с другите — близки, приятели.

Детето трябва да свикне с мисълта, че носи лична отговорност за лошите си емоционални изблици и за постъпките си.

(Родител: *„Ако беше помислил предварително, сигурно сега щеше да си спестиш недоволството. Хайде да видим как се прави това: Първо си казваш: — „Аз искам да изляза да играя. А как да постигна това? Мама ще ме пусне само, когато си науча. Следователно — хайде бързо да сядам да уча.”. Ето така нямаше да ми се сърдиш сега и да нервничиш”*.)

- Детето трябва да се приучи да разграничава своя дял и да отговаря за своето участие в конкретна ситуация!

„Ти имаш право, но и Иван има право. Ако ти направиш така… вероятно и той ще постъпи по друг, по-желан от тебе начин…”

Всеки има право на своето недоволство. Преди да реагира с поведенчески акт, детето трябва да се възпитава, че е необходимо да съобразява какво иска да постигне другия, каква потребност се крие зад чуждото недоволство и/или агресивен акт.

(Питам детето си: „Ако ти, на негово място, държеше тази книжка и искаше да я разглеждаш, какво щеше да му кажеш…, да направиш…?

Сега той прави същото и има право. …")

Първокласникът има незряла способност да мисли причинно-следствено.

- Необходимо е да се развива способността му да разбира логиката на една ситуация, както и да търси причинно-следствените връзки в човешките взаимоотношения!

(Госпожата се е сърдила на класа за грешки в четенето. Родителят пита първокласника: „Знаеш ли защо госпожата е била сърдита?" Изчаква отговора на детето. Пита: „А може ли да има и друга причина? А друга? …

Едва след като чуе детското предположение, родителят обяснява: „Понякога възрастните показват със сърдитостта си, че обичат детето и искат то да става все по-успешно. Не винаги сърдитият човек е лош човек".)

- Един проблем е задача за решаване.

Детето ще намери своето решение, ако му се помогне да види възможни варианти.

(„Ако искаш да бъдеш с Иван, а той е с други деца, ти можеш да идеш при тях; може да потърсиш Митко; може да си играеш сам или дори да дойдеш при мен. Хайде да видим, какво искаш да пробваш най-напред….")

Детето трябва да привикне да постъпва по начин, който удовлетворява двете му водещи потребности — да постига своето и да запазва добрия контакт с другите.

- Споделянето с възрастните е път към постигане на това.
- Детето има много енергия и се нуждае от идеи къде и по какъв начин градивно да я използва.

Скъпи родители,

Не се притеснявайте, ако не всеки път успявате да помогнете на детето си да се справи с агресията.

И най-добронамереният човек прави грешки и има своите пропуски.

Ако сте в затруднение, ако имате нужда от помощ - търсете специалистите — учители, психолози, психотерапевти!

Човек попада в трудни ситуации.
Важно е да се намери помощник за справяне с проблема.

„Детската агресия - градивна или деструктивна?" е помагало, предназначено предимно за родители на деца от предучилищна възраст до втори клас. То е ориентир в разбирането на агресията като типично човешко поведение; като задължителен момент в социалното съзряване на детето. Книжката представя модел за възпитание на децата в усвояване на по-приемливо проявление на агресията.

ОБЩИНА ВАРНА
ДИРЕКЦИЯ „ПРЕВЕНЦИИ"
гр. Варна,
бул. „Осми Приморски полк" №43

Централен офис - Младежки дом
гр. Варна,
бул. „Цар Освободител" 27
телефон: 052 820 677,
факс: 052 820 675

Превантивно-информационен център „Младост"
гр. Варна,
бул. „Вл. Варненчик",
кв. „Трошево", бл.50
телефон: 052 820 751,
факс: 052 820 752

Информационно-обучителен център „Чайка"
гр. Варна,
ж.к. „Чайка" №170
телефон: 052 820 748,
факс: 052 820 749